

Розвиток творчого мислення учнів на уроках математики у початковій школі.

У всіх галузях потрібні такі спеціалісти, які б не тільки досконало володіли своєю спеціальністю, але й уміли працювати творчо. Існує реальна потреба суспільства в інтенсивному розвитку інтелектуально-творчого потенціалу кожної людини. Школа має навчати кожного вихованця самостійно мислити, діяти в нестандартних умовах, розв'язувати найрізноматніші проблеми. Формування цих якостей можливе лише при відповідній організації. Особливої актуальності на сучасному етапі розбудови нашої держави набувають проблеми формування творчої особистості. Тому одним з основних завдань української школи є виховання творчої особистості учня. Підвищення інтелектуального потенціалу нації і розвиток творчої особистості є однією з найактуальніших цілей освіти. З цією метою мають бути створені максимально сприятливі умови для прояву та розвитку здібностей і таланту дитини, для самовизначення і самореалізації. У сучасній школі розвиток психічних якостей дитини проходить недостаньо. Учителі не завжди вміють раціонально, цікаво організувати діяльність учнів; негативно ставляться до завдань творчого характеру, які мають на меті розвиток творчого мислення школярів.

Мета статті: обґрунтування можливості розвитку творчого мислення учнів початкової школи у процесі вивчення математики.

Проблема формування творчої особистості, розвитку творчих здібностей, творчого мислення до навчання у педагогіці української школи пройшла довгий шлях і спирається на здобутки і психології педагогіки. Ця проблема цікавить багатьох психологів і педагогів [1]. Дослідники зазначали, що творчість, як вид людської діяльності характеризується ознаками, які виявляються в їх цілісній єдності:

- а) наявність протиріччя, проблемної ситуації або творчого завдання;
- б) соціальна та особистісна значущість і прогресивність;
- в) наявність об'єктивних (соціальних, матеріальних) передумов, умов для творчості;
- г) наявність суб'єктивних передумов для творчості (особистісних якостей-знань, умінь, позитивної мотивації, творчих здібностей особистості);

д) новизна та оригінальність процесу або результату.

Однією з важливих, на наш погляд, ознак навчально-творчої діяльності є те, що в результаті її здійснення створюються нові психічні утворення – знання, вміння, творчі здібності особистості. При цьому виділяються їх різні компоненти. Так, у навчально-творчій діяльності, у процесі розв'язання навчальних проблем звертається увага на відкриття нового знання (Л. Виготський, С. Рубінштейн), на породження нових цілей і змісту (О. Леонт'єв), нових способів діяльності (Я. Пономар'єв), знань, які виступають орієнтованою основою діяльності (Н. Талізіна), пізнавальних мотивів (А. Матюшкін) вважає В. Андрєєв, що навчально-творче завдання – це така форма організації змісту навчального матеріалу, за допомогою якого педагогу вдається створити учням творчу (проблемну) ситуацію, прямо або в непрякій формі сформулювати мету, умови і вимоги навчально-творчої діяльності, у процесі якої учні активно оволодівають знаннями, вміннями, навичками, розвивають творчі здібності особистості. В. Клименко вважає, що вирішальну роль у процесі розвитку творчого мислення на уроках математики задач становлять:

- 1) розумові – думки учня стикаються з невідомим і працюють над його матеріалом або без роздумів і вагань розв'язують задачу;
- 2) почуттєві – у контакті з невідомим у задачі учень встановлює зв'язки з відомим і оцінює його потужність відповідно до своїх можливостей;
- 3) уявні задачі вимагають вийти за межі належного досвіду, абстрагуючись від нього, і разом із мисленням створювати нові образи; носії системи думок і майбутніх дій, придатних для розв'язання задачі;
- 4) психомоторні задачі, які передбачають гармонізацію систем рухів і розвиток механізмів їх регуляції;
- 5) задачі на прирощування енергії [1].

Також потрібно розрізняти задачі у формі знакових систем чи словесних формулювань, розв'язання яких доповнює світогляд учня або створює новий зміст, який треба втілити власними силами у матеріальні конструкції. Задачі у формі матеріальних зв'язків, чи мірок, які вказують у яких межах простору, часу і сили належить діяти розв'язуючи задачу оптимальним способом. Комплексні задачі, які поєднують дві форми, тобто, відображаючи взаємодію образів і психомоторних дій, передбачають конструкторську, виконавчу роботу в неподільній цілісності [3]. Якщо учневі задається предметна ситуація у формі з'єднаного відомого і невідомого, тоді його дії відбуваються у формі дослідного процесу. Постановка задачі, формування і засобів розв'язання задачі припадає на співробітництво вчителя і учня. Уява про кінцевий результат процесу, навіть найпростішого руху думки, почуттів уяви психомоторних дій – виступає перед ним у формі гіпотези. А те, які засоби будуть вибрані для розв'язання задачі, складуть спосіб дії.

Рівень творчості дітей шкільного віку, як правило залежить від тих навичок, яких дитина дошкільного віку набула в іграх, спілкуванні з оточуючими, продуктивних видах діяльності. Під час шкільного навчання творчість і творче мислення для більшості дітей змінюється шаблонним вивченням навчальних предметів. Однак указані обмеження не позбавляють дитину творчості, вони лише дещо її стримують.

Творча дитина здатна з головою заглибитися в те, що її цікавить, вона дуже винахідлива в образотворчій діяльності, іграх, використанні різних матеріалів, висуває багато різних міркувань з приводу конкретної ситуації, здатна по-новому підійти до розв'язання певної проблеми. Творча дитина енергійна, дотепна, відрізняється розвиненою пам'яттю і виявляє значну самостійність у думках і поведінці. Однак, творче мислення не є синонімом здатності дітей до навчання; не рідко коефіцієнти інтелекту у дітей творчих значно нижчий порівняно з рештою [2]. Проте потенційна творчість, як свідчать психологічні дослідження, притаманна кожній дитині. Таким чином, завдання вчителя – створювати умови, за яких схильність дітей до нового, нестандартного, бажання самостійно вирішувати поставлені завдання можуть дістати розвитку. Загалом, у дітей молодшого шкільного віку творча потреба реалізується у двох напрямках: у розвитку інтересу до пізнання та ігрової діяльності.

Так, учитель може використовувати на уроках математики систему запитань, створюючи різного роду проблемні ситуації або вносячи творчі елементи, завдяки чому учні початкової школи отримають змогу активізувати розумову діяльність, зробити „відкриття”. Другий напрямок реалізації творчої потреби дитини в умовах шкільного навчання – це ігрова діяльність. У грі розвивається уява, утверджуються образи фантазії, виниклі ідеї, створюються продукти діяльності, які є для дитини емоційно привабливими. Важливість гри полягає в тому, що вона надає дитині можливість помріяти, проявити уяву, дає свободу самовияву і творчості. Творче навчання також передбачає творче використання вчителем методів навчання. Для цілеспрямованого і постійного розвитку творчих можливостей учнів необхідно, щоб методи, форми та засоби навчання відповідали цілям і задачам навчально-творчої діяльності.

Висновок. Розвиток творчого мислення учнів початкової школи на уроках математики – одна з актуальніших сучасних проблем. Її вирішення направлене на поліпшення процесу засвоєння знань, формування пізнавальних мотивів, самостійності учнів, розвитку пам'яті і уяви молодших школярів. Молодий шкільний вік – це перехідний період, в якому об'єднуються риси дошкільного дитинства і типові особливості школяра. Він багатий прихованими можливостями росту, поту, тягу до творчої реалізації, які важливо своєчасно помітити і підтримати. Основи багатьох психічних здібностей особистості закладаються і культивуються у молодшому шкільному віці, сприяють розвитку творчого мислення дітей. Процесами розвитку творчого мислення на уроках математики необхідно керувати. Організації такої діяльності – створення умов для якісної навчально-виховної роботи, які передбачають:

- проведення навчання на високому рівні складності;
- посилення ролі гіпотетичного мислення, що сприяє здібності передбачати, висловлювати свої думки, ідеї та їх відстоювати;
- систематичне створення ситуації вибору для учнів та надання можливості здійснювати цей вибір;
- підвищення ролі діалогічної форми навчання, як особливої взаємодії повноцінного розуміння, що зумовлює поєднання зовнішнього і внутрішнього діалогу. Розвиток творчого мислення на уроках математики безпосередньо залежить від активації здібностей, пізнавального

інтересу до навчання; науково-діяльного і евристичного мислення. Основними умовами розвитку творчого мислення є : відповідна побудова навчального процесу з орієнтації на теоретичне мислення; використання методів проблемного навчання, забезпечення необхідної емоційно-доброзичливої атмосфери і активних способів розвитку самостійності дітей, їхньої фантазії, уяви; опора на зону найближчого розвитку дитини, диференційований підхід у навчанні.

Список використаних джерел та літератури.

1. Клименко В. Механізм творчості: чим його розвивати // Шкільний світ. – К., 2001 – 95с.
2. Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія : Навч. посібник. – К.: МАУП, 2000. – 256 с.
3. Моляко В.А. Психологія розвитку критичного мислення при навчанні природничо-математичних дисциплін // Зб.наук.праць. Педагогічні науки. – Вип.. 32. – 4.2. – Херсон, 2002. – С. 85 – 90.
4. Суельський Р.П. Підготовка майбутніх учителів до педагогічної творчості. – К.: 1992. – С.10 - 58